

GRADSKA KNJIŽNICA
ZADAR

SMJERNICE ZA ZAVIČAJNU ZBIRKU

Zadar, svibanj 2026.

1. Zadaća i značaj

Zavičajna zbirka Gradske knjižnice Zadar sustavno prikuplja, obrađuje i predstavlja građu koja se svojim sadržajem odnosi na zavičaj. Oblikovana je 1999. godine. Regionalnog je karaktera, što znači da prikuplja građu vezanu uz prostor Zadarske županije.

Građa obuhvaća cjelokupan život navedenog lokaliteta, od postanka do današnjeg vremena, i to: prirodne uvjete i bogatstva, povijesni, gospodarski i društveni razvoj, socijalnu i političku strukturu, kulturnu povijest, tradicijsko i umjetničko stvaralaštvo.

Zbirka daje uvid u razvoj materijalne i duhovne kulture grada Zadra i Zadarske županije, omogućuje svestrano upoznavanje zavičaja te ima znanstvenu, dokumentacijsku i povijesnu, umjetničku i praktičnu vrijednost.

2. Sadržaj

Zavičajna zbirka nabavlja:

- a) publikacije koje se svojim sadržajem odnose na zavičaj i/ili njegove građane
- b) publikacije građana zavičaja, izdane bilo gdje
- c) publikacije objavljene na teritoriju zavičaja do 1945. godine.¹

3. Vrste knjižnične građe

3.1. Tiskane publikacije

a) Monografije koje govore o zavičaju

- Prikupljaju se monografije u cijelosti vezane uza zavičaj.
- Prikupljaju se monografije koje sadržavaju samostalne priloge o zavičaju ili samo neke podatke o zavičaju, npr. zbornici, putopisi. Treba se ograničiti na priloge, opise i sl. u kojima je opsežnije ili detaljnije razrađena određena tema ili motiv, eventualno i na kraći opis motiva/teme koji se nigdje ne spominju, a od veće su važnosti za zavičaj. Iz tog su izuzeti udžbenici koji se uglavnom ne nabavljaju, a enciklopedije, opći i biografski leksikoni te bibliografije smješteni su u Studijskoj čitaonici, pa ih je nepotrebno izlučivati ili duplicirati. Tekstovi koji ponavljaju općepoznate podatke o mjestu nisu vrijedni za zbirku. Nabavljat će se i višejezična izdanja istog djela.

¹ Nakon toga dolazi do ekspanzije tiskarstva i nakladništva te objavljena građa više ne svjedoči o kulturi određene sredine jer djelatnost tiskara prelazi lokalne granice. Sakupljanje lokalne tiskarske djelatnosti osnova je za proučavanje povijesti tiskarstva i knjige na određenom području, ali kako postoji obvezni primjerak i nacionalna bibliografija, tako Znanstvena i Nacionalna sveučilišna knjižnica služe kao izvor za proučavanje.

b) Monografije koje sadržajem nisu vezane uza zavičaj

- Prikupljaju se knjige lokalnih nakladnika i tiskara do 1945., osim izdanja GKZD-a.
- Prikupljaju se knjige znamenitih ljudi (umjetnika, znanstvenika, sportaša, političara i dr.) koji po mjestu rođenja ili stanovanja pripadaju zavičaju, a koji su autori knjige, priloga i sl. (kriterij primarnog autora). Iz tog se izuzimaju pisci predgovora, pogovora i sl.
- Prikuplja se i građa koja pripada Dječjem odjelu (sve signature) po istim kriterijima kao ostala građa.
- Zavičajnoj zbirci pripadaju i lokalni prevoditelji i ilustratori. Prevoditelji se uvrštavaju prema kriteriju cjelovitosti najmanje jednoga prevedenog djela (npr. roman, pripovijetka i/ili pjesma u zborniku, antologiji i sl.). Isti kriterij vrijedi za ilustratora (najmanje jedna ilustracija), a ubrajaju se ilustratori stripa, slikovnice, monografije.
- Zavičajni fotografi uvrštavaju se u Zavičajnu zbirku samo ako je riječ o fotomonografiji.
- Radit će se analitika članaka iz zbornika zavičajnih autora.

c) Serijske publikacije (časopisi, novine, godišnjaci)

- Lokalne novine ne pohranjuju se zbog nedostatka prostora, osim lokalnih izdanja škola, udruga i sl., s čime će se i nastaviti.
- Časopisi će se nabavljati po procjeni.

d) Sitni tisak

- Prikuplja se samo sitni tisak GKZD-a u analognome i digitalnom obliku: plakati, letci, programi priredbi, katalozi izložbi. Dio sitnog tiska pohranjuje se na računalo.

3.2. Rukopisna građa

- Prikupljat će se po potrebi i procjeni (ostavština) i obraditi u cijelosti.

3.3. Polupublikacije

- Prikupljat će se one u izdanju GKZD-a (npr. Godišnja izvješća), u tiskanome i elektroničkom obliku.

3.4. Kartografska građa

- Ne prikuplja se.

3.5. Note

- Prikupljat će se, a potrebno je iz fonda Glazbene zbirke izdvojiti po jedan primjerak za Zavičajnu zbirku.

3.6. Zvučna, vizualna i audiovizualna građa

- a) Zvučna građa nabavljat će se. Ako postoji samo jedan primjerak na Glazbenom odjelu, za potrebe Zavičajne zbirke napraviti će se kopija ili će se građa pohraniti na neki drugi način, uz odobrenje vlasnika originala.
- b) Vizualnu građu GKZD ne posjeduje i neće je nabavljati, osim dara koji će se obraditi u cijelosti.
- c) Audiovizualnu građu GKZD posjeduje i prikupljat će je i dalje.

3.7. Elektronička građa

- Namijenjena je uporabi s pomoću računala. GKZD posjeduje takvu građu i ona će se prikupljati i dalje.

3.8. Preformatirana građa

- Nastaje prenošenjem sadržaja s jednog formata na drugi fotokopiranjem, mikrofilmiranjem, digitaliziranjem. Digitalizacija će se obavljati prema procjeni i mogućnostima.

3.9. Ostala neknjižna građa

- Prikupljat će se (skulpture, slike) i uključiti u proces obrade.

4. Obrada knjižnične građe u Zavičajnoj zbirci

Građa treba biti temeljito obrađena prema smjernicama za obradu, što podrazumijeva: **inventarizaciju** (zbog tehničkih nemogućnosti da se za svaku vrstu građe Zavičajne zbirke vodi zasebna knjiga inventara, sva će se knjižnična građa obrađivati u jednoj inventarnoj knjizi), **klasifikaciju**, **predmetnu obradu**, **signiranje** i **katalogizaciju**. Poželjno je raditi dublju predmetnu obradu vezanu za zavičajnu problematiku, i strukturiranih i slobodno oblikovanih predmetnih odrednica.

5. Vidljivost

5.1. Obavijesna pomagala

- *online* katalog Zavičajne zbirke na mrežnoj stranici GKZD-a
- bibliografije sa zavičajnim temama

5.2. Informativno-promidžbena djelatnost

- organiziranje izložbi knjiga i ostale građe iz Zavičajne zbirke (tematski, prigodno i sl.)
- predstavljanje noviteta na mrežnoj stranici GKZD-a
- izrada bibliografija

6. Izvori

- Preporuke za ustroj Zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf>
- Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
- Standardi za narodne knjižnice u RH. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html>

Smjernice za Zavičajnu zbirku prihvaćene su na *online* sjednici Stručnog vijeća održanoj od 3. do 5. lipnja 2026.